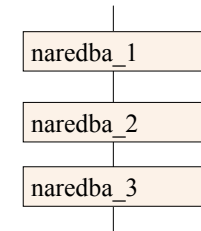

Programiranje kontrolne naredbe selekcije

Naredbe za promjenu programskog slijeda (kontrolne naredbe)

- Normalan programski slijed:

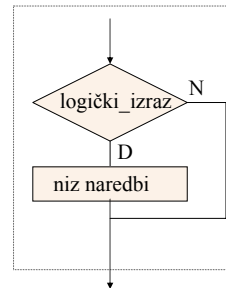
```
naredba_1  
naredba_2  
naredba_3  
...
```


2

Kontrolna naredba `if` - jednostrana selekcija

- Pseudokôd
ako je `logički_izraz` tada
| naredbe
- U C-u
`if (logički_izraz) naredba`

ili
`if (logički_izraz) {
  niz naredbi
}`

3

Primjeri za jednostranu selekciju

- Što obavlja sljedeća naredba:
`if ( a < 0 ) a = -a;`
- Postoji li bitna razlika sljedećeg rješenja u odnosu na prethodno:
`if (a < 0) {
  a = -a;
}`
- Postoji li bitna razlika sljedećeg rješenja u odnosu na prethodno:
`if ( a < 0 ); a = -a;`

4

Kontrolna naredba `if` - dvostrana selekcija

▪ Pseudokôd

ako je logički_izraz tada

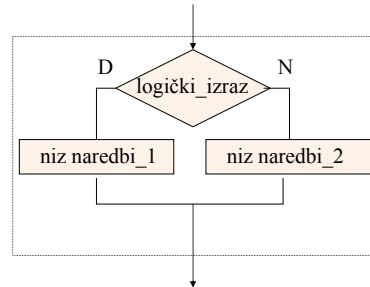
| niz_naredbi_1

inače

| niz_naredbi_2

▪ U C-u

```
if (logički_izraz){  
    niz_naredbi_1  
} else {  
    niz_naredbi_2  
}
```


5

Primjer neispravnog korištenja operatora

- Primjer: Što će se ispisati sljedećim blokom naredbi za zadane vrijednosti varijabli:

1.) $a = 25$ i $b = 4$.

2.) $a = 0$, $b = 0$

```
if (a = b)  
    printf ("Vrijednost varijabli je jednaka\n");  
else  
    printf ("Vrijednost varijabli nije jednaka\n");
```

- ad 1) Za $a = 25$, $b = 4$, nakon pridruživanja $a = b$, a postaje 4 i cijeli izraz poprima vrijednost 4. Budući da se blok naredbi iza `if`-a obavlja ako je uvjet istinit (odnosno različit od $0 - 4 <> 0$), ispisat će se: "Vrijednost varijabli je jednaka".
- ad 2) Nakon pridruživanja cijeli izraz ima vrijednost 0 pa će se ispisati: "Vrijednost varijabli nije jednaka".

6

Analiza prethodnog primjera

- Pitanje: Što bi se ispisalo u prvom i drugom slučaju kada bi uvjet glasio ($a == b$) ?
- Odgovor: Budući da se radi o logičkom operatoru usporedbe (a ne o pridruživanju), ispisuje se:
  - ad 1) "Vrijednost varijabli nije jednaka"
  - ad 2) "Vrijednost varijabli je jednaka"
- Važno je napomenuti:
    `if (a = b) ...`
... je ekvivalentno:
    `a = b; if (a) ...`

7

Primjer: Napisati program koji računa i ispisuje apsolutnu vrijednost unesenog broja

```
#include<stdio.h>  
int main(){  
    int broj, abs;  
    printf("Unesite broj: ");  
    scanf("%d", &broj);          /*može se napisati i kao */  
    if (broj < 0) {              /*if (broj < 0)          */  
        abs = -broj;            /* abs = -broj;        */  
    } else {                     /*else                 */  
        abs = broj;            /* abs = broj;         */  
    }  
    printf("Apsolutna vrijednost broja %d je %d\n",  
           broj, abs);  
    return 0;  
}
```

8

Primjer: Napisati program koji učitava dva broja, ispituje je li prvi broj djeljiv s drugim bez ostatka i ispisuje odgovarajuću poruku. Drugi broj ne smije biti 0 (zašto?).

```
#include<stdio.h>
int main(){
    int a,b;
    printf("Unesite a i b:");
    scanf("%d %d", &a, &b);
    if (b != 0) {
        if (a % b == 0) {
            printf("%d jest djeljiv s %d\n", a, b);
        } else {
            printf("%d nije djeljiv s %d\n", a, b);
        }
    }
    return 0;
}
```

9

Višestrana selekcija pomoću naredbi if - else if - else

```
if (logički_izraz_1){
    niz_naredbi_1
} else if (logički_izraz_2){
    niz_naredbi_2
} else if (logički_izraz_3){
    niz_naredbi_3
    ...
} else {
    niz_naredbi_0
}
```

10

Primjer s else if dijelom naredbe

- Primjer: Napisati programski odsječak koji će zbrojiti `int` varijable `a` i `b` ako je sadržaj `char` varijable `c` jednak '+', oduzeti ako je sadržaj varijable `c` jednak '-', a ispisati poruku o pogrešci ako varijabla `c` sadrži neki treći znak. Rezultat pohraniti u varijablu `r`.

```
int a,b,r;
char c;
if( c == '+' )
    r = a + b;
else if( c == '-' )
    r = a - b;
else
    printf("Pogrešna operacija");
```

11

Primjer: Kotao ima radnu temperaturu u intervalu [50°C-80°C]. Napisati program koji provjerava je li s tipkovnice zadana vrijednost temperature kotla u dopuštenom intervalu i ispisuje odgovarajuću poruku.

```
#include <stdio.h>
#define donja 50.0
#define gornja 80.0
int main(){
    float temp;
    printf("\n Unesite temperaturu kotla: ");
    scanf("%f",&temp);
    if (temp < donja) {
        printf("Temperatura je pala ispod dopustene!\n");
    } else if (temp > gornja) {
        printf("Temperatura je porasla iznad dopustene!\n");
    } else {
        printf("Temperatura kotla OK\n");
    }
    return 0;
}
```

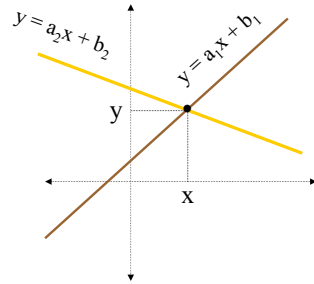
12

Određivanje sjecišta dvaju pravaca

- Odrediti sjecište dvaju pravaca (ili riješite sustav od dvije jednačbe s dvije nepoznane!?). Parametre pravaca učitati programom. Ako sjecište ne postoji, ispisati odgovarajuću poruku.

Postupak:

$$x = (b_2 - b_1) / (a_1 - a_2)$$
$$y = a_1 \cdot x + b_1$$

13

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Rješenje u pseudokodu

```
učitaj (a1,b1,a2,b2)
ispiši (a1,b1,a2,b2)
izračunaj nazivnik izraza
ako su pravci paralelni onda
    |   ispiši poruku
inače
    |   izračunaj x,y
    |   ispiši (x,y)
kraj
```

14

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Rješenje u C-u (I dio):

📁SjecistePravaca

```
#include <stdio.h>
int main () {

    float a1, a2, b1, b2, x, y, anaz;
    scanf ("%f %f %f %f", &a1, &b1, &a2, &b2);
    printf("a1=%f b1=%f a2=%f b2=%f\n", a1,
           b1, a2, b2);

    /* izračunaj nazivnik izraza */
    anaz = a1 - a2;
```

15

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Rješenje u C-u (II dio)

```
if(anaz == 0.) {
    /* ako su pravci paralelni onda */
    printf ("Pravci su paralelni\n");
} else {
    /* inače */
    printf ("Nazivnik izraza: %f\n", anaz);
    x = (b2 - b1) / anaz;
    y = a1 * x + b1;
    printf("Koordinate sjecišta su(%f,%f)\n",
           x, y);
}
return 0;
}
```

16

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Prvo testiranje programa

- Ulazni podaci 1:

1 2 3 4

- Ispis na zaslonu 1:

```
a1=1.000000 b1=2.000000 a2=3.000000 b2=4.000000
Nazivnik izraza: -2.000000
Koordinate sjecišta su (-1.000000, 1.000000)
```

17

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Drugo testiranje programa

- Ulazni podaci 2:

1 2 1.000001 3

- Ispis na zaslonu 2:

```
a1=1.000000 b1=2.000000 a2=1.000001 b2=3.000000
Nazivnik izraza: -0.000001
Koordinate sjecišta su (-1048576.000000, -1048574.000000)
```

Pravi rezultat: (-1000000, -999998)

18

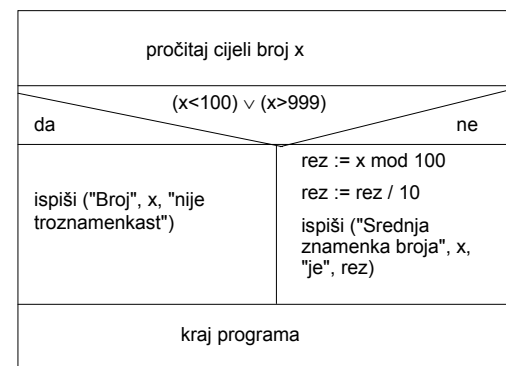
Moguće dileme u korištenju `else` u dvostranim selekcijama

- Primjer: Napisati programski odsječak koji će izračunati presjek dvije dužine na pravcu realnih brojeva (pretpostavlja se da se prva dužina na pravcu nalazi lijevo, a druga dužina desno)


```
int a1, a2, b1, b2; // dužine [a1, a2] i [b1, b2]
int r1, r2; // rezultat [r1, r2]
if( a2 > b1 ) /* znači da se sijeku */
    if( a2 > b2 ) { /* cijela dužina B je unutar duž. A */
        r1 = b1;
        r2 = b2;
    }
    else {
        r1 = b1;
        r2 = a2;
    }
}
```
- Obratiti pozornost na to da `else` pripada drugoj `if` naredbi, a ne prvoj. Ako `else` dio treba pridružiti prvoj (vanjskoj) `if` naredbi, mora se cijeli blok iza prve `if` naredbe staviti u vitičaste zagrade.

19

Primjer: Pročitati neki troznamenasti cijeli broj x . Ako je učitani broj troznamenast treba pronaći srednju znamenku i ispisati pročitani broj i nađenu znamenku, a ako nije treba uz odgovarajuću poruku završiti program.

20

Srednja znamenka troznamenkastog broja Realizacija u C-u

📁 SrednjaZnamenka

```
#include <stdio.h>

int main ( ) {
    int x, rez;
    printf("Unesite troznamenkasti cijeli broj > ");
    scanf("%d",&x);
    if( (x<100) || (x>999) ) {
        printf("Broj %d nije troznamenkast\n", x);
    } else {
        rez = x % 100;
        rez = rez /10;
        printf("Srednja znamenka broja %d je %d\n", x, rez);
    }
    return 0;
}
```

Programski odsječak za pronalaženje srednje znamenke (još neke mogućnosti)

```
...
} else {
    rez = ( x % 100) / 10;
    printf("Srednja znamenka broja %d je %d\n",x, rez);
}

ili

...
} else {
    rez = ( x - x/100*100) / 10;
    printf("Srednja znamenka broja %d je %d\n",x, rez);
}
```

22

Programiranje kontrolne naredbe (programske petlje)

Programske petlje

- Programske petlje služe za obavljanje određenog programskog odsječka (tijelo petlje) više puta.
- Dijelimo ih na
  - programske petlje s ispitivanjem uvjeta na početku
    - ovisno o početnim uvjetima može se dogoditi da se tijelo petlje uopće ne izvršava
  - programske petlje s ispitivanjem uvjeta na kraju
    - tijelo petlje se obavezno izvršava barem jedan put
  - programske petlje s poznatim brojem ponavljanja
    - broj ponavljanja može se unaprijed izračunati i ne ovisi o izvršavanju tijela petlje

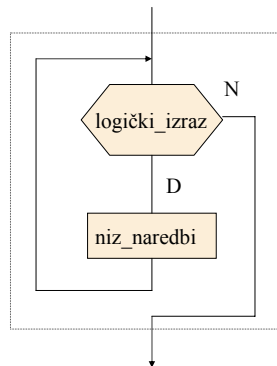
24

Programska petlja s ispitivanjem uvjeta ponavljanja na početku

- Pseudokod_


```
dok je (logički_izraz)
  | niz_naredbi
```
- U C-u


```
while(logički_izraz) naredba
  ili
  while(logički_izraz) {
    niz_naredbi
  }
```


25

Primjer: Napisati program koji će učitavati pozitivne cijele brojeve sve dok se ne unese broj 0, i zatim ispisati koji je najmanji uneseni broj. Zanimariti negativne brojeve zadane pomoću tipkovnice.

- Napomena: kod traženja najmanjeg (najvećeg) člana niza ili polja koristimo sljedeći algoritam:
  - prvi član niza ili polja proglasimo najmanjim i njegovu vrijednost pohranimo u pomoćnu varijablu koja predstavlja trenutni minimum
  - pretražujemo preostale članove niza (ili polja) i ukoliko je neki od njih manji od trenutnog minimuma, ažuriramo trenutni minimum na tu vrijednost
- Nakon što smo pretražili cijeli niz ili polje, u pomoćnoj varijabli se nalazi minimalni element niza ili polja
- Primjer:


```
niz: 5, 6, 3, 9, 4, 7, 2, -1, 5.
```

5		6	3	9	4	7	2	-1	5
		6<5?	3<5?	9<3?	4<3?	7<3?	2<3?	-1<2	5<-1?
min=5			min=3				min=2	min=-1	

26

Rješenje u C-u

```
#include <stdio.h>
int main() {
  int min, x = 0;

  while(x <= 0) {
    printf("Unesite broj : ");
    scanf("%d", &x);
    min = x; // pretpostavljamo da je prvi uneseni najmanji
  }
  while(x != 0) {
    printf("Unesite broj : ");
    scanf("%d", &x);
    if (x > 0 && x < min) {
      min = x;
    }
  }
  printf("Najmanji uneseni broj je %d\n", min);
  return 0;
}
```

27

Alternativno rješenje, da se izbjegne dvostruko učitavanje

```
#include <stdio.h>
int main() {
  int min=0, x=1;
  // u prvom prolasku x=1
  while (x != 0) {
    printf("Unesite broj : ");
    scanf("%d", &x); //pri prvom učitavanju x postaje != 1
    if (x > 0) {
      if ((min==0) || (x < min)) min = x;
    }
  }
  printf("Najmanji uneseni broj je %d\n", min);
  return 0;
}
```

28

Primjer: Za zadani radijus izračunati površinu kruga

```
#include<stdio.h>
#define PI 3.141592
int main(){
    float radijus,povrsina;
    printf("Unesite radijus kruga: ");
    scanf("%f",&radijus);
    if (radijus <= 0) {
        printf("Unijeli ste neispravan radijus!\n");
    } else {
        povrsina=radijus*radijus*PI;
    }
    printf("Povrsina kruga je: %f\n",povrsina);
    return 0;
}
```

29

Diskusija o rješenju

- Što će se ispisati ako se na upit "Unesite radijus kruga:" upiše vrijednost -10?
Unijeli ste neispravan radijus!
Povrsina kruga je: x.xxxxx (ovisno o sadržaju memorijskih lokacija dodijeljenih varijabli povrsina)
- Kako modificirati gornji program da se poruka o izračunatoj površini ispiše samo u slučaju kada se zaista i izračuna?
Naredbu `printf("Povrsina kruga je: %f\n",povrsina);` treba potpisati pod `else` dio:

```
if (radijus <= 0) {
    printf("Unijeli ste neispravan radijus!\n");
}
else {
    povrsina = radijus*radijus*PI;
    printf("Povrsina kruga je: %f\n",povrsina);
}
```

30

Diskusija o rješenju

- Kako izbjeći neočekivan-nepoznat rezultat?
Inicijalizirati varijablu `povrsina`.

```
float radijus, povrsina = 0;
```

31

Primjer: Treba ispisati površinu kruga, ako se `r` mijenja od 1 do zadanog `g` s korakom 1. Ispis prekinuti i ako `r` premaši vrijednost 20.

```
PovrsinaKrug
#include <stdio.h>
int main ( ) {
    float g, r=1.0f, pi=3.14159f;
    printf ("Unesite gornju granicu za r > ");
    scanf ("%f", &g);
    while ( ( r <= g) && ( r <= 20.0f)) {
        printf("%2.0f, %10.7f\n", r, r*r*pi);
        r = r + 1;
    }
    return 0;
}
```

32

Rezultati izvođenja za g=55

```
1 3.1415901
2 12.5663605
3 28.2743111
4 50.2654419
5 78.5397530
6 113.0972443
7 153.9379158
8 201.0617676
9 254.4687996
10 314.1590118
11 380.1324043
12 452.3889771
13 530.9287300
14 615.7516632
15 706.8577766
16 804.2470703
17 907.9195442
18 1017.8751000
19 1134.1403270
20 1256.6360474
```

Komentirajte točnost prikazivanja 8. važeće znamenke

Komentirajte zašto je petlja obavila samo 20 prolaza

33

Primjer: Učitavati pozitivne cijele brojeve sve dok njihova suma ne premaši dopušteni raspon za short int. Ispisati posljednju valjanu sumu.

```
#include <stdio.h>
int main() {
    short int x, suma = 0, gotovo = 0;

    while (!gotovo) {
        printf("Unesite broj : ");
        scanf("%d", &x);
        if ((signed short)(suma+x) >= suma) { /* zašto treba cast? */
            suma = suma + x;
        } else {
            gotovo = 1;
        }
    }
    printf("Suma: %d\n", suma);
    return 0;
}
```

Primjer testiranja programa:

```
Unesite broj : 30000
Unesite broj : 10
Unesite broj : 10000
Suma: 30010
```

Je li u ovom primjeru unaprijed poznat broj ponavljanja petlje?

34

Primjer: Učitati pozitivan cijeli broj i izračunati slijed brojeva na sljedeći način: ako je broj paran podijeliti ga s 2. Ako je neparan pomnožiti s 3 i dodati 1. Ponavljati postupak dok broj ne postane jednak 1. U svakom koraku ispisati trenutnu vrijednost broja. Ispisati ukupan broj operacija nad učitanim brojem.

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int broj, brKoraka = 0;
    printf("Upisi pozitivan broj:");
    scanf("%d", &broj);
    while (broj > 1) {
        brKoraka = brKoraka + 1;
        if (broj % 2){
            broj = broj * 3 + 1;
        }
        else {
            broj /= 2;
        }
        printf ("U %d. koraku broj = %d \n",brKoraka, broj);
    }
    printf ("Ukupno %d koraka. \n",brKoraka);
    return 0;
}
```

35

Ispis rezultata

```
Upisi pozitivan broj: 9
U 1. koraku broj = 28
U 2. koraku broj = 14
U 3. koraku broj = 7
U 4. koraku broj = 22
U 5. koraku broj = 11
U 6. koraku broj = 34
U 7. koraku broj = 17
U 8. koraku broj = 52
U 9. koraku broj = 26
U 10. koraku broj = 13
U 11. koraku broj = 40
U 12. koraku broj = 20
U 13. koraku broj = 10
U 14. koraku broj = 5
U 15. koraku broj = 16
U 16. koraku broj = 8
U 17. koraku broj = 4
U 18. koraku broj = 2
U 19. koraku broj = 1
Ukupno 19 koraka.
```

36

Programska petlja s ispitivanjem uvjeta ponavljanja na kraju

- U nekim programskim jezicima (npr. FORTRAN, PASCAL) postoji oblik:
ponavljanje
| niz_naredbi REPEAT...UNTIL
dok ne bude (logički_izraz)
- Pseudokod za C
ponavljanje
| niz_naredbi
dok je (logički_izraz)

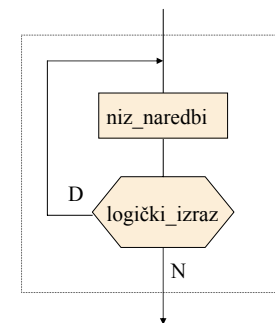
37

Programska petlja s ispitivanjem uvjeta ponavljanja na kraju

- U C-u
do naredba while (logički_izraz);

ili

```
do {  
    niz_naredbi  
} while (logički_izraz);
```


38

Primjer 4. Napisati program koji učitava brojeve iz intervala [-100,100] ili [800,1000]. Program treba ispisati koliko je bilo pozitivnih brojeva, koliko negativnih i koliko vrijednosti nula.

```
#include <stdio.h>
int main(){
    int broj;
    int brojpozitivnih=0, brojnegativnih=0, brojnula=0;

    printf("Unesite brojeve: ");
    do {
        scanf("%d", &broj);
        if(broj>=800 && broj<=1000) {
            if (!broj) brojnula = brojnula + 1;
            else if (broj>0) brojpozitivnih = brojpozitivnih + 1;
            else brojnegativnih = brojnegativnih + 1;
        }
    } while(broj>=800 && broj<=1000);

    printf("Broj pozitivnih je %d, broj negativnih je %d,"
           " brojnula je %d\n", brojpozitivnih,
           brojnegativnih, brojnula);
    return 0;
}
```

39

Primjer: Izračunaj aritmetičku sredinu brojeva koji se redom čitaju s tipkovnice sve dok njihova suma ne premaši neku zadanu gornju granicu.

```
učitaj gornju granicu gg
brojač n := 0
s := 0
ponavljanje
    učitaj i
    s := s + i
    n := n+1
dok ne bude s > gg
as := s / n
tiskaj( s, n, as )
```

40

Rješenje zadatka u C-u

```
➤AritmetickaSredinaPunoBrojeva
#include <stdio.h>
int main ( ) {
    /* definicija varijabli */
    int n=0, s=0, i, gg; float as;
    /* citanje gornje granice za sumu */
    scanf("%d", &gg);

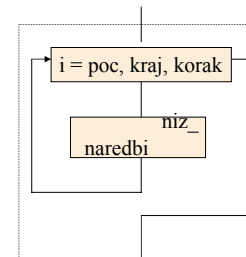
    do {
        scanf("%d", &i);
        s = s + i;
        n = n + 1;
    } while (s <= gg);    ← Uvjet iz pseudokoda je negiran
    as = (float) s / n;
    printf("%d %d %10.3f\n", s, n, as);
    return 0;
}
```

41

Programska petlja s poznatim brojem ponavljanja

▪ Pseudokod

```
za i = poc do kraj (korak k)
| niz_naredbi
```


▪ U C-u

```
for(i = poc; i <= kraj; i = i + k) naredbi;
ili
for (i = poc; i <= kraj; i = i + k) {
    niz_naredbi
}
```

42

Programska petlja s poznatim brojem ponavljanja

▪ Sintaksa:

```
for (izraz1; izraz2; izraz3) {
    .
    .
}
```

- **izraz1** je izraz koji će se izvršiti samo jednom, prije ulaska u prvu iteraciju. Najčešće se koristi za inicijalizaciju brojača. Ako je potrebno napisati više naredbi u izrazu, one se odvajaju zarezom.
- **izraz2** se izračunava kao logički izraz (0 - false, !=0 - true), te se petlja izvršava dok je **izraz2** zadovoljen (istinit). Provjera uvjeta obavlja se prije svake iteracije.
- **izraz3** se obavlja nakon svake iteracije (prolaska kroz petlju). Najčešće se koristi za povećavanje brojača. Ako je potrebno napisati više naredbi u izrazu, one se odvajaju zarezom.
- Bilo koji od izraza (izraz1, izraz2, izraz3) se može izostaviti. Ako je izostavljen izraz2, petlja se izvodi kao da je logička vrijednost izraza2 istinita (true).

43

Primjeri petlji s poznatim brojem ponavljanja

▪ Primjer for petlje koja uzlazno mijenja kontrolnu varijablu :

```
for (i = poc; i <= kraj; i = i + k) {
    .
    .
}
```

▪ Primjer for petlje koja silazno mijenja kontrolnu varijablu :

```
for (cv = 10; cv >0; cv = cv - 1) {
    .
    .
}
```

▪ Primjer for petlje s dva brojača:

```
for (si = 100, uz = 0; si >= uz; si = si-1, uz = uz + 1)
{
    .
    .
}
```

44

Napisati program koji će izračunati aritmetičku sredinu za n učitanih brojeva.

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int    i, n, suma, x;
    float  arit_sred;
    printf("Za koliko brojeva želite izračunati"
           " aritmetičku sredinu : ");
    scanf("%d", &n );
    suma = 0;
    for(i = 0; i < n; i = i + 1) {
        printf("Unesite %d. broj : ", i);
        scanf("%d", &x);
        suma = suma + x;
    }
    arit_sred = (float) suma / n;
    printf("Aritmetička sredina učitanih brojeva"
           " je %f\n", arit_sred);
    return 0;
}
```

45

Napisati program koji će ispisati realne brojeve od 0 do n s korakom od 0.1

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int n;
    float i;
    printf("Do kojeg broja zelite ispis :");
    scanf("%d", &n );
    for( i=0; i<=n; i=i+0.1 ) {
        printf("%f\n",i);
    }
    return 0;
}
```

46

Napisati program koji će ispisati brojeve djeljive sa 7, 13 ili 19, a manje od učitanih broja n. Brojeve treba ispisati od najvećeg prema najmanjem.

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int i, n;
    printf("Upisite broj n : ");
    scanf("%d", &n );
    /* za sve brojeve od n do 1 */
    for( i = n; i > 0; i = i -1 ) {
        if(( i % 7 == 0 ) ||
           ( i % 13 == 0 ) ||
           ( i % 19 == 0)) printf(" %d \n", i);
    }
    return 0;
}
```

47

Beskonačne petlje

- Beskonačna petlja
  - Tijelo petlje izvodi se beskonačno mnogo puta ako ne sadrži naredbu za izlazak iz petlje (**break**), naredbu za povratak iz funkcije (**return**), poziv funkcije za završetak programa (**exit**) ili **goto** naredbu.
- Primjeri:

```
while(1 == 1) { ... }
while(1) { ... }
do { ... } while(1 == 1);
...
```
- Primjer (loš):

```
for(;;) { ... }
```

48

Česte pogreške

Kod	Ispis
<pre>for(i=1; i = 10; i=i+1){ printf("%d\n",i); }</pre>	neprekidno ispisuje broj 10 (beskonačna petlja)
<pre>for(i=1; i == 10; i=i+1){ printf("%d\n",i); }</pre>	neće ništa ispisati (naredba u tijelu petlje se neće ni jednom obaviti)
<pre>for(i=1; i<=10; i=i+1); { printf("%d\n",i); }</pre>	jednom ispisuje broj 11

49

Napisati program koji će ispisati tablicu potencija 2^n i 2^{-n} za brojeve od n od 1 do 32

```
PotencijeBroja2
#include <stdio.h>
int main ( ) {
    short int i, x = 1;
    double y = 1.0;
    printf ( "%2d %12d %.16lf\n", 0, x, y);
    for( i = 1; i <= 16; i = i+1) {
        x = x*2;
        y = y/2;
        printf ( "%2d %12d %.16lf\n", i, x, y);
    }
    return 0;
}
```

50

Rezultati izvođenja programa

```
0      1 1.0000000000000000
1      2 0.5000000000000000
2      4 0.2500000000000000
3      8 0.1250000000000000
4     16 0.0625000000000000
5     32 0.0312500000000000
6     64 0.0156250000000000
7    128 0.0078125000000000
8    256 0.0039062500000000
9    512 0.0019531250000000
10   1024 0.0009765625000000
11   2048 0.0004882812500000
12   4096 0.0002441406250000
13   8192 0.0001220703125000
14  16384 0.0000610351562500
15 -32768 0.0000305175781250
16      0 0.0000152587890625
```

Zašto nije
dobar rezultat?

51

Komentar rezultata izvođenja programa

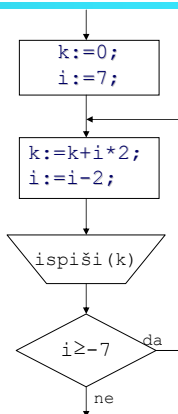
- Množenje s 10 u dekadskom sustavu:
 $153_{10} * 10_{10} = 1530_{10}$
- Množenje s 2 u binarnom sustavu:
 $101_2 * 10_2 = 1010_2$
- Što se je dogodilo?
 $0000000000000001_2 * 10_2$
 $0000000000000010_2 * 10_2$
...
 $0100000000000000_2 * 10_2$
 $1000000000000000_2 * 10_2$
 0000000000000000_2

52

Primjeri realizacije istog algoritma raznim vrstama programskih petlji

- Sljedeći programski odsječak prikazan dijagramom toka treba nadomjestiti s:

- ispitivanjem uvjeta ponavljanja na početku
- ispitivanjem uvjeta ponavljanja na kraju
- unaprijed poznatim brojem ponavljanja

53

1. rješenje s while

```
k=0;
i=7;
while (i >= -7) {
    k=k+i*2;
    i=i-2;
    printf ("%d\n", k);
}
```

Napomena: ako bi prije ulaska u petlju bio $i < -7$ petlja se ne bi obavila niti jedanput.

54

2. rješenje s do-while

```
k=0;
i=7;
do {
    k=k+i*2;
    i=i-2;
    printf ("%d\n", k);
} while (i >= -7);
```

Napomena: ako bi prije ulaska u petlju bio $i < -7$ petlja bi se obavila jedanput.

55

3. rješenje s for

```
for (i = 7, k = 0; i >= -7; i = i - 2) {
    k = k + i * 2;
    printf ("%d\n", k);
}
```

Prednost for petlje je u tome što se početna inicijalizacija brojača, ispitivanje uvjeta i korak brojača nalaze na jednom mjestu u kodu.

56

Program za izračunavanje N faktoriijela 1. način

- Rješenje s programskom petljom u kojoj se uvjet ispituje na početku

```
učitaj (n)
fakt:=1.
i:=1
dok je i <= n
    fakt := fakt*i
    i := i+1
ispiši (n,fakt)
```

57

Rješenje u C-u (1.način)

```
FaktorijeliPocetak
#include <stdio.h>
int main () {
    int n, i;
    double fakt;
    scanf ("%d", &n);
    fakt = 1.; i = 1;
    while (i <= n) {
        fakt = fakt * i;
        i = i + 1;
    }
    printf ("%d! = %g\n", n, fakt);
    return 0;
}
```

58

Program za izračunavanje N faktoriijela 2. način

- Rješenje s programskom petljom u kojoj se uvjet ispituje na kraju:

```
ucitaj (n)
fakt := 1.
i := 1
ponavljaaj
    fakt := fakt * i
    i := i+1
dok je i <= n
ispisi (n,fakt)
```

59

Rješenje u C-u (2. način)

```
FaktorijeliKraj
#include <stdio.h>
int main () {
    int n, i;
    double fakt;
    scanf ("%d", &n);
    fakt = 1.; i = 1;
    do {
        fakt = fakt * i;
        i = i + 1;
    } while (i <= n);
    printf ("%d! = %g\n", n, fakt);
    return 0;
}
```

60

Program za izračunavanje N faktoriijela 3. način

- Rješenje s programskom petljom s poznatim brojem ponavljanja:

```
učitaj (n)
fakt := 1.

za i = 1 do n
  fakt := fakt * i

ispiši (n,fakt)
```

61

Program u C-u (3. način)

```
FaktorijeliPoznato
#include <stdio.h>
int main () {
    int n, i;
    double fakt;
    scanf ("%d", &n);
    fakt = 1.;
    for (i = 1; i <= n; i = i + 1){
        fakt = fakt * i;
    }
    printf ("%d! = %g\n", n, fakt);
    return 0;
}
```

62

Rezultati testiranja

Ulaz:	Rezultat
0	0! = 1
1	1! = 1
5	5! = 120
10	10! = 3628800
100	100! = 9.33262e+157
150	150! = 5.71338e+262
170	170! = 7.25742e+306
171	Floating point error: Overflow.

63

Unarni operatori

Operator	Značenje	Primjer
+	unarni plus	+4 / 2
-	unarni minus	-5 * 3
sizeof	zauzeće memorije	sizeof(int)
(tip)	pretvorba tipa (cast)	(double) i
++	uvećavanje za 1	++i ili k++
--	umanjenje za 1	--j ili k--
~	inverzija bitova	int x = ~0xFFFF;
!	logičko ne	!(5 > 2)
*	indirekcija	*p
&	adresni operator	scanf ("%d", &n);

64

Operatori povećanja i smanjenja za 1

U C-u postoje dva operatora za povećanje i smanjenje vrijednosti varijabli za 1. Razlog njihovog postojanja je djelotvornije izvršavanje (postoje posebne procesorske instrukcije koje vrlo brzo obavljaju te operacije):

- prefiksni (operator ispred varijable)
`++a; --a;`
- postfiksni (operator iza varijable)
`a++; a--;`

Prefiksni operator:

```
...      i      j
i = 2;      2      ?
j = ++i;    3      3
```

```
...      i      j
i = 2;      2      ?
j = --i;    1      1
```

65

Operatori povećanja i smanjenja za 1

- Postfiksni operator:

```
...      i      j
i = 2;      2      ?
j = i++;    3      2
```

```
...      i      j
i = 2;      2      ?
j = i--;    1      2
```

- Primjer:

```
a = 5;
b = ++a * 2;
c = b++;
```

- Nakon izvođenja ovih naredbi a ima vrijednost 6, b ima vrijednost 13, a c ima vrijednost 12
- Izbjegavati dvoznačnosti oblika:
`a = fn1( i++ ) + fn2( i++ );`
 jer se u tom primjeru ne može reći koja će se funkcija prva obaviti.

66

Operatori nad bitovima

- Operatori `&`, `|`, `^` su binarni, a odnose se na usporedbu bitova dvaju operandi

	b1	b2	b1 & b2	b1 b2	b1 ^ b2
<code>&</code> AND	0	0	0	0	0
<code> </code> OR	0	1	0	1	1
<code>^</code> XOR	1	0	0	1	1
	1	1	1	1	0

- Operator `~` je unarni, a odnosi se na operand s desna

b1	~b1
0	1
1	0

- Operatori posmaka bitova su binarni, a odnose se na posmak bitova lijevog operandi za iznos određen desnim operandom

```
<<  SHIFT LEFT
>>  SHIFT RIGHT
```

67

Primjer operacija s bitovima

- Izračunati izraze: `3 & 5`, `3 | 5`, `3 ^ 5`, `~3`

```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
& 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0101 (5)
-----
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0001 (1)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
| 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0101 (5)
-----
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0111 (7)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
^ 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0101 (5)
-----
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0110 (6)

~ 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
-----
1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1100 (252 ili -4)
```

68

Primjer operacija s bitovima

▪ Pretvoriti znak u broj

```
char znak = '7';
int broj;
broj = znak & 0x0f;
```

```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 0111 (znak '7')
& 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 1111 (0x0f)
-----
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0111 (710)
```

Napomena: prije obavljanja operacije &, vrijednost varijable znak pretvara se u tip podatka int.

69

Rad s operatorima pomaka bitova

- Operatori << i >> služe za pomak svih bitova vrijednosti varijable u lijevo ili u desno. Pomak bitova u varijabli za jedno mjesto u lijevo odgovara množenju vrijednosti varijable sa 2, dok pomak za jedno mjesto u desno rezultira dijeljenjem vrijednosti varijable sa 2.
- Elektronička računala u skupu svojih strojnih naredbi u pravilu imaju naredbe za pomak vrijednosti u registru i tako izvršeno množenje ili dijeljenje s višekratnikom broja 2 bitno je brže u odnosu na klasično množenje i dijeljenje.
- Broj pomaka u lijevo ili desno određen je parametrom.

70

Primjeri s pomakom bitova

- Primjer: Izračunati izraze $2 \ll 1$, $37 \gg 2$
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0010 (2)
- Nakon pomaka u lijevo za jedno mjesto, rezultat je umnožak vrijednosti s 2:
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0100 (4)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0010 0101 (37)
- Nakon pomaka u desno za dva mjesta, rezultat je cjelobrojno dijeljenje s 4:
0000 0000 0000 0000 0000 0000 1001 (9)
- Oprez: U slučaju da je podatak spremljen u jedan oktet bez bita za predznak, izračunati $128 \ll 1$:
1000 0000 (128)
- Nakon pomaka za jedno mjesto:
0000 0000 (0)
- U slučaju da je podatak spremljen u jedan oktet sa bitom za predznak, izračunati $64 \ll 1$:
0100 0000 (64)
- Nakon pomaka za jedno mjesto:
1000 0000 (-128)

71

Binarni operatori

Operator	Značenje	Primjer
* / %	množenje, dijeljenje	
+ -	zbrajanje, oduzimanje	
<<	pomak bitova u lijevo	n = n << 2;
>>	pomak bitova u desno	n = n >> 1;
< > <= >=	relacijski operatori	
== !=	operatori jednakosti	
&	logički I po bitovima	znam & '0'
^	isključivi ILI po bitovima	f = f ^ f
	uključivi ILI po bitovima	f = f 0x80
&&	logički I i ILI	

72

Binarni operatori

Primjer: IzdvajanjeBitova

```
#include <stdio.h>
int main () {
    int a, i;
    do {
        scanf ("%d", &a);
        for (i = 31; i >= 0; i--) {
            printf ("%u", ((unsigned)a & (1 << i)) >> i);
        }
        printf ("\n");
    } while (a != 0);
    return 0;
}
```

73

Skraćeno pridruživanje

<code>i = i + 7;</code>	<code>⇒</code>	<code>i += 7;</code>
<code>j = j - k;</code>	<code>⇒</code>	<code>j -= k;</code>
<code>a = a * (3 + 2);</code>	<code>⇒</code>	<code>a *= 3 + 2;</code>
<code>b = b / (c * 2);</code>	<code>⇒</code>	<code>b /= c * 2;</code>
<code>d = d % 2;</code>	<code>⇒</code>	<code>d %= 2;</code>
<code>a = a & b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a &= b;</code>
<code>a = a ^ b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a ^= b;</code>
<code>a = a b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a = b;</code>
<code>a = a << b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a <<= b;</code>
<code>a = a >> b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a >>= b;</code>

74

Primjeri skraćenog pridruživanja

- U programiranju se često nova vrijednost varijable izračunava na temelju stare vrijednosti. Zbog toga u C-u postoje **skraćeni izrazi pridruživanja**.

- Primjer**

Izraz

```
i = i + 5;
```

može se pisati kao:

```
i += 5;
```

Izraz

```
i = i / (a + b);
```

može se pisati kao:

```
i /= a + b;
```

75

Višestruko pridruživanje

- Operator pridruživanja obavlja pridruživanje vrijednosti izraza s desne strane (*r-value*) operandu s lijeve strane (*l-value*). Razlika između *l-value* i *r-value* je u tome što *l-value* operand mora imati dobro definiranu adresu i nakon izračunavanja izraza.
- Primjer
`a = b = c = 0;`
- Sve tri varijable inicijaliziraju se na vrijednost 0. Prioritet pridruživanja je s desna na lijevo, tj. kao da je napisano:
`a = (b = (c = 0));`
- Prvo se varijabli c pridružuje 0 i vrijednost tog cijelog izraza (`c = 0`) poprima vrijednost 0; zatim se varijabli b pridružuje vrijednost tog izraza, zatim cijeli taj izraz poprima vrijednost 0 koja se na kraju pridružuje varijabli a.
`a = b = c + 3;`
- Može li?
`a = b + 3 = c = d * 3; // NE MOŽE!!! → b+3 nije l-value`

76

Odvajanje naredbi zarezom

- Zarez kao operator koristi se za odvajanje naredbi obično tamo gdje je dopuštena samo jedna naredba. Na primjer :

```
for ( i=0, j=60; i>j; i++, j-- ) {  
    . . .  
}
```

77

Primjer izračunavanja faktoriijela (uz korištenje novousvojenih operatora):

```
i=1; fakt=1.; do fakt *= i++; while (i <= n);  
/* ne pisati ovako! */
```



```
i = 1; fakt = 1.0;  
do {  
    fakt *= i++;  
} while (i <= n);
```



```
i = 1; fakt = 1.0;  
do {  
    fakt *= i;  
} while (++i <= n);
```

78

Uvjetno pridruživanje

- Uvjetni operator (? :) je ternarni operator (zahtijeva tri operanda), a koristi se u pojedinim situacijama umjesto if-else naredbi. Oblik uvjetnog operatora je :

```
uvjetni_izraz ? izraz1 : izraz2;
```

- Primjer:* U znak *r* pohraniti vrijednost 'Z' ako je znak *c* znamenka, a inače pohraniti vrijednost 'N'.

```
if (c >= '0' && c <= '9') {  
    r = 'Z';  
} else {  
    r = 'N';  
}
```



```
r = c >= '0' && c <= '9' ? 'Z' : 'N';
```

79

Primjer: Napisati program koji učitava dva broja, ispituje je li prvi broj djeljiv s drugim bez ostatka i ispisuje odgovarajuću poruku.

```
#include<stdio.h>  
int main() {  
    int a,b;  
    printf("Unesite a i b:");  
    scanf("%d %d", &a, &b);  
    if (b != 0) {  
        printf("%d %s djeljiv s %d\n",  
            a,  
            a % b ? "nije" : "jest",  
            b);  
    }  
    return 0;  
}
```

80

Prioritet do sada upoznatih operatora

	OPERATORI	PRIDRUŽIVANJE
↑ Viši prioritet	( )	L → D
	! ~ ++ -- sizeof & * unarni + -	D → L
	(cast)	D → L
	* / %	L → D
	+ -	L → D
	<< >>	L → D
	< <= > >=	L → D
	== !=	L → D
	&	L → D
	^	L → D
Niziži prioritet ↓		L → D
	&&	L → D
		L → D
	? :	D → L
	= *= /= %= += -= &= ^= = <<= >>=	D → L
	,	L → D

Složeniji primjer s logičkim operatorima

- **Primjer:** Što će se ispisati sljedećim programskim odsječkom?


```
int a, b, c, d;
a = 0;
b = 4;
c = (a++) + b;           /* (a++) +b      0+4  4*/
printf("a = %d, b = %d, c = %d " , a, b, c); /* 1, 4, 4 */
d = c && b + 3 * a;
printf("d = %d", d);
```
- Budući da je prioritet aritmetičkih veći od prioriteta logičkih operatora:


```
d = c && b + 3 * a /* ovo je ekvivalentno izrazu u
sljedećem retku */
d = c && (b + (3 * a))
d = 4 && (4 + (3 * 1))
d = 4 && 7
d = 1
```

82

Poteškoće sa složenim logičkim uvjetima

- Složeni izrazi često se pogrešno napišu zbog "doslovnog prepisivanja" izrečenog uvjeta:
- Izraz "ako je x veći od 20 i manji od 100" (uočiti da se pod "manji od 100" podrazumijeva "x manji od 100"), često se "doslovno prepíše" u:


```
if ( x > 20 && < 100 )
```

 što dovodi do pogreške pri prevođenju. Osim toga česta je pogreška da se umjesto operatora "I" stavi operator ",", te se prethodna naredba napiše:


```
if ( x > 20, x < 100)
```

 što dovodi do "logičke" pogreške (koju je puno teže otkriti jer ju prevodilac ne prijavi). Izraz "x>20, x<100" odgovara kao da je napisano "x<100".

83

Primjeri

- Koja je vrijednost varijable d nakon sljedećeg programskog odsječka:


```
short int a=4, b=2, c=8, d;
d = a < 10 && 2 * b < c;
```
- Rješenje:


```
d = ( a < 10 ) && ( ( 2 * b ) < c )
d = 1 && (4<8)
d = 1 && 1
d = 1
```
- Što će se ispisati sljedećim programskim odsječkom?


```
int a = 5, b = -1, c = 0;
c = (a = c && b) ? a = b : ++c;
printf("a = %d, b = %d, c = %d: \n", a, b, c);
```
- Rezultat:


```
a = 0 , b = -1 , c = 1
```

84

Primjer: Napišite program za izračunavanje rješenja (korijena) kvadratne jednadžbe

- Napomene uz program:
- Prva `#include <stdio.h>` naredba "uključuje" datoteku zaglavlja (header) s opisom funkcija i konstanti (dakle, ne implementacija tj. izvorni kôd tih funkcija) koje se odnose na rad s ulazom izlazom (čitanje s tipkovnice i ispis na zaslon)
- Druga `#include <math.h>` naredba "uključuje" datoteku zaglavlja s opisom matematičkih funkcija i konstanti (dakle, ne implementacija tj. izvorni kôd tih funkcija)
- Budući da se pri prevodenju (točnije: povezivanju—linking) s MS Visual C++ 6.0 po definiciji uključuje datoteka s implementacijom matematičkih funkcija, pri prevodenju nije potrebno navesti nikakve dodatne parametre. Pri radu na nekim inačicama Unix operacijskog sustava, C prevodilac ne uključuje po definiciji tu datoteku te je potrebno dodati i opciju `-lm` pri pokretanju prevodenja.

85

Rješenje I dio

```
#include <stdio.h>
#include <math.h>
int main() {
    float a, b, c, x1, x2, q, d, x1r, x2r, x1i, x2i;
    printf("Zadajte koeficijente kvadratne jednadzbe a,b,c:");
    scanf("%f %f %f", &a,&b,&c);

    d = b*b -4.0*a*c; /* diskriminanta */
    if (d > 0) {
        /* Rjesenja su realna */
        q = pow(d, 1./2);
        x1 = (-b + q)/(2*a);
        x2 = (-b - q)/(2*a);
        printf ("X1=%f X2=%f\n", x1, x2);
    }
```

86

Rješenje II dio

```
} else if (d == 0) {
    /* postoji samo jedno rjesenje */
    x1 = -b/(2*a);
    printf ("X1=X2=%f\n", x1);
} else {
    /* Rjesenja su konjugirano kompleksni broj */
    q = pow(-d, 1./2);
    x1r = -b/(2*a);
    x2r = x1r;
    x1i = q/(2*a);
    x2i = -x1i;
    printf ("X1 = (%f,%f)\n", x1r, x1i);
    printf ("X2 = (%f,%f)\n", x2r, x2i);
}
return 0;
}
```

87

Primjer : Što će se ispisati sljedećim programskim odsječkom?

```
i = 1;
while (i < 5) {
    if (i==3) {
        printf ("\n Hello world %d.x!", i);
        continue;
    } else if (i==4) {
        printf ("\n Goodbye %d.x!", i);
        continue;
    }
    i++;
}
```

Rješenje:

```
Hello world 3.x!
Hello world 3.x!
... i tako beskonačno puta. Kada i dostigne vrijednost 3 izvršava se blok naredbi pod "i==3". Zbog continue se i ne povećava nego se program grana na uvjetni izraz (i < 5).
```

88

Primjer: Napisati program koji će ispisati tablicu množenja do 100.

```
/* 1*/int main() {
/* 2*/  int i,j;
/* 3*/
/* 4*/  for (i = 1; i <= 10; ++i) {
/* 5*/    for (j = 1; j <= 10; ++j){
/* 6*/      printf("%3d",i*j);
/* 7*/    }
/* 8*/    printf("\n");
/* 9*/  }
/*10*/  return 0;
/*11*/}
```

89

Dodavanjem jedne linije koda postići to da se u tablici nalaze samo parni brojevi.

- Samo parne brojeve može se dobiti na dva načina:
  - Uvjet da su oba broja neparna
/*6*/ if ((i%2!=0) && (j%2!=0)) continue;
  - Uvjet da barem jedan od brojeva paran
/*6*/ if ((i%2==0) || (j%2==0))

90

Primjer: Napisati program koji će ispisivati prvih N Fibonaccijevih brojeva. N učitavati pomoću tipkovnice. Algoritam za računanje Fibonaccijevih brojeva:
 $Fibonacci(n) = Fibonacci(n-1) + Fibonacci(n-2)$
 $Fibonacci(0) = Fibonacci(1) = 1 \rightarrow 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, \dots$

```
#include <stdio.h>
int main () {
  int N, i, f0 = 1, f1 = 1, f = 1;
  printf ("\n Upisite broj Fibonacci-jevih brojeva : \n");
  scanf ("%d",&N);
  for (i = 0; i <= N; i++) {
    if (i > 1) {
      f = f1 + f0;
      f0 = f1;
      f1 = f;
    }
    printf ("Fibonnaci (%d) = %d \n", i , f);
  }
  return 0;
}
```

91

Naredbe **break** i **continue**

- U C-u postoje dvije naredbe za kontrolu toka petlje
break prekida izvođenje najbliže vanjske programske petlje
continue unutar **while** i **do** petlje prebacuje izvođenje programa na ispitivanje uvjeta, a unutar **for** petlje prebacuje izvođenje programa na korak **for** petlje i potom na ispitivanje uvjeta (također se odnosi na najbližu vanjsku petlju)

92

Izračunati prosjek unaprijed nepoznatog broja pozitivnih cijelih brojeva (brojevi se učitavaju dok se ne unese 0) - rješenje bez `break` i `continue`

```
ProsjekBrojevaA
#include <stdio.h>
int main () {
    int suma, broj, n;
    suma = 0; n = 0;
    scanf ("%d", &broj);
    while (broj != 0) {
        if (broj > 0) {
            suma += broj;
            ++n;
        }
        scanf ("%d", &broj);
    }
    if (n > 0) printf("Prosjek =%f\n", (float) suma/n);
    return 0;
}
```

inicijalno čitanje

sva ostala čitanja

93

Izračunati prosjek unaprijed nepoznatog broja pozitivnih cijelih brojeva (brojevi se učitavaju dok se ne unese 0) - rješenje bez `break` i `continue`

```
ProsjekBrojevaB
#include <stdio.h>
int main () {
    int suma, broj, n;
    suma = 0; n = 0;
    do {
        scanf ("%d", &broj);
        if (broj > 0) {
            suma += broj;
            ++n;
        }
    } while (broj != 0);
    if (n > 0) printf("Prosjek =%f\n", (float) suma/n);
    return 0;
}
```

94

Izračunati prosjek unaprijed nepoznatog broja pozitivnih cijelih brojeva (brojevi se učitavaju dok se ne unese 0) - rješenje sa `break` i `continue`

```
ProsjekBrojevaC
#include <stdio.h>
int main () {
    int suma, broj, n;
    suma = 0; n = 0;
    while (1) {
        scanf ("%d", &broj);
        if (broj == 0) break;
        if (broj < 0) continue;
        suma += broj;
        ++n;
    }
    if (n > 0) printf("Prosjek =%f\n", (float) suma/n);
    return 0;
}
```

beskonačna petlja

95

Napisati program koji će provjeriti je li zadani broj prost broj

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int i, n, prost=1; //prost je true
    printf("Upisite prirodan broj :");
    scanf("%d", &n);

    for( i=2; i<= n-1; i++) {
        if( n % i == 0 ) { // moze i if(!(n % i))
            prost=0; //prost je false
            break;
        }
    }
    if( prost )
        printf("%d jest prost broj !\n", n);
    else
        printf("%d nije prost broj !\n", n);
    return 0;
}
```

96

Napisati program koji će provjeriti je li zadani broj prost broj
Poboljšanja prethodnog rješenja

- Moguća poboljšanja algoritma (smanjivanje broja iteracija petlje):
- Dovoljno je s petljom ići do $n/2$, odnosno, samo do $\sqrt{n}$ (C funkcija `sqrt(n)`)
- Ispitati djeljivost broja s 2, te ako nije djeljiv s 2, unutar petlje ispitivati djeljivost s neparnim brojevima većim od 2
- Napisati program koji će učitavati cijele brojeve s tipkovnice i postupati prema sljedećem pravilu: ako je učitani broj manji od nule, treba ispisati poruku o pogrešci i prestati s učitavanjem brojeva. Ako je učitani broj veći od 100, treba ga zanemariti i prijeći na sljedeći broj, a inače treba ispisati taj broj. Osim u slučaju pogreške s učitavanjem brojeva prestati kada se učita 0.

97

Primjer kontrole učitanih brojeva (1)

- Napisati program koji će učitavati cijele brojeve s tipkovnice i postupati prema sljedećem pravilu: ako je učitani broj manji od nule, treba ispisati poruku o pogrešci i prestati s učitavanjem brojeva. Ako je učitani broj veći od 100, treba ga zanemariti i prijeći na sljedeći broj, a inače treba ispisati taj broj. Osim u slučaju pogreške s učitavanjem brojeva prestati kada se učita 0.

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int x;
    do {
        printf ("Upisite broj : \n");
        scanf("%d", &x );
        if (x < 0) {
            printf("Nedopustena vrijednost\n");
            break;
        }
        /* Izlazak iz petlje */
    }
}
```

98

Primjer kontrole učitanih brojeva (2)

```
if (x > 100) {
    printf("Zanemarujem vrijednost\n");
    continue;
    /* Skok na novu iteraciju */
}
printf ("Upisani broj je : %d", x);
} while (x != 0);
return 0;
}
```

99

Naredba `switch`

- Sintaksa:

```
switch( cjelobrojni_izraz ){
    case const_izraz1: naredbe1;
    [case const_izraz2: naredbe2;]
    .
    .
    [default : naredbeN;]
}
```
- može se upotrijebiti umjesto višestране if selekcije
- Obratiti pozornost: ako se unutar case bloka ne navede ključna riječ `break`; nastavak programa je sljedeći case blok u listi!
- Izraz unutar `switch`-a mora biti cjelobrojan

100

Primjer

```
CaseBezBreak
#include <stdio.h>
int main () {
    char c;
    scanf ("%c", &c);
    switch (c) {
        case 'A':
            printf ("c = 'A'\n");
        case 'B':
            printf ("c = 'B'\n");
        default:
            printf ("Pogreška\n");
    }
    return 0;
}
```

Ulazni podatak: A
Rezultat izvođenja:

```
c = 'A'
c = 'B'
Pogreška
```

Ulazni podatak: B
Rezultat izvođenja:

```
c = 'B'
Pogreška
```

101

Primjer

- Realizacija skretnica bez `break` korištenjem naredbe `if`:

```
nadjen = 0;
if (vr == C1) {
    S1;
    nadjen = 1;
}
if (vr == C2 || nadjen) {
    S2;
    nadjen = 1;
}
...
if (vr == Cn || nadjen) {
    Sn;
}
S_nplus1;
```

CaseBezBreakIf

102

Rješenje s korištenjem `break`

```
CaseSBreak
#include <stdio.h>
int main () {
    char c;
    scanf ("%c", &c);
    switch (c) {
        case 'A':
            printf ("c = A'\n");
            break;
        case 'B':
            printf ("c = 'B'\n");
            break;
        default:
            printf ("Pogreška\n");
            break;
    }
    return 0;
}
```

Ulazni podatak: B
Rezultat izvođenja:

```
c = 'B'
```

103

Učitati s tipkovnice brojevu ocjenu (od 1 do 5), a ispisati njezinu opisnu vrijednost

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int ocjena;
    printf ("Upisite ocjenu :");
    scanf ("%d", &ocjena);
    switch (ocjena) {
        case 1:
            printf ("Nedovoljan\n");break;
        case 2:
            printf ("Dovoljan\n");break;
        case 3:
            printf ("Dobar\n");break;
        case 4:
            printf ("Vrlo dobar\n");break;
        case 5:
            printf ("Odlican\n");break;
        default:
            printf ("Unijeli ste nepostojecu ocjenu\n");
            break; // može i bez naredbe break
    }
    return 0;
}
```

104

Komentar rješenja

- **Napomena:** Ako bi izostavili `break;` unutar svih `case` blokova, za učitane vrijednosti npr. 3 ispis bi izgledao ovako:
Dobar
Vrlo dobar
Odlican
Unijeli ste nepostojecu ocjenu
- **Napomena:** Ako je `default` blok posljednji blok `switch` naredbe nije unutar njega potrebno pisati naredbu `break`.

105

Dobre strane case

- **Napomena:** Posljedica propadanja po `case` labelama u nedostatku `break` naredbe je da isti skup naredbi može biti izvođen za više različitih `case` labela pa se sljedeći kod
- ```
switch (znak) {
    case 'a': brsamoglasnika++; break;
    case 'e': brsamoglasnika++; break;
    case 'i': brsamoglasnika++; break;
    case 'o': brsamoglasnika++; break;
    case 'u': brsamoglasnika++; break;
    default: brostalih++; break;
}
```
- kraće može napisati
- ```
switch (znak) {
    case 'a':
    case 'e':
    case 'i':
    case 'o':
    case 'u': brsamoglasnika++; break;
    default: brostalih++; break;
}
```

106

Primjer korištenja funkcije getch()

- Napisati program koji učitava 2 realna broja s tipkovnice i znak računске operacije (jedne od osnovne četiri) koju je potrebno obaviti nad njima. Ukoliko je unesena neka druga operacija, tražiti ponovno unošenje operacije.

```
#include <stdio.h>
#include <conio.h>
int main() {
    float a,b, rezultat;
    char operacija;
    int ponoviUnosOperacije = 1;
    printf("Unesi dva broja: ");
    scanf("%f, %f", &a, &b); // komentirati zarez
```

Napomena: Biblioteka `conio.h` nije dio ANSI standarda, a treba radi korištenja funkcije `getche()` koja također nije dio ANSI standarda

107

Primjer korištenja funkcije getch() - nastavak

```
do {
    printf("Unesi operaciju: ");
    operacija = getch();
    printf("\n");
    ponoviUnosOperacije = 0;
    switch(operacija) {
        case '+': rezultat = a + b; break;
        case '-': rezultat = a - b; break;
        case '*': rezultat = a * b; break;
        case '/':
            if (b == 0) {
                printf("Dijeljenje s 0 nije dopusteno.\n");
            }
            else {
                rezultat = a / b;
            }
            break;
        default:
            ponoviUnosOperacije = 1;
    }
} while (ponoviUnosOperacije);
printf("%f %c %f = %f\n", a, operacija, b, rezultat);
return 0;
}
```

Komentirati što bi bilo ako je `b == 0`?

108